

СТАНОВИЩЕ

за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 8.4

Театрално и филмово изкуство

с кандидат гл. ас. д-р Асен Тодоров Терзиев

от проф. д-р Надежда Михайлова [Маринчевска], Институт за изследване на изкуствата – БАН

Д-р Асен Терзиев е изявен изследовател в областта на театралното изкуство с активна публикационна дейност и 14-годишен преподавателски опит по „История на европейския театър“ в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“. Първата му книга „Театралността – езикът на представлението“ е отличена през 2013 с наградата „Икар“ в категорията „критически текст“. Авторът представя за конкурса хабилитационния си труд „Драмата и английският Романтизъм – Уърдзуърт, Колридж, Байрон, Шели“, издаден през 2019 като монография от издателство „Проф. Петко Венедиков“, ISBN 978-619-7469-09-7. Прави впечатление и сериозният списък от публикации след придобиването на образователно-научната степен „доктор“ – 43, две от които на английски и френски езици. Статиите му са публикувани в престижни издания за изкуство като „Проблеми на изкуството“, „Изкуствоведски четения“, „Номо Ludens“, „Годишник на НАТФИЗ“, „Литературен вестник“, „Култура“, „Identity. Move!“, „Théâtrepublic“ и други. Терзиев е участник и в множество симпозиуми, конференции и професионално-театрални форуми у нас и в чужбина (Чехия, Китай, Белгия, Русия, Сърбия, Македония, Унгария, Гърция, Испания, Словения, Румъния, САЩ, Италия и др.)

От справката за „Минимални изисквани точки по групи показатели за различните научни степени и академични длъжности“ е видно, че д-р Терзиев надхвърля изискуемите за академичната длъжност „доцент“ точки по всички отделни показатели. Много добро впечатление прави, че в списъка с цитиранията неговите текстове многократно са привличали вниманието на такива водещи изследователи на театъра като Камелия Николова, Николай Йорданов, Венета Дойчева, Ани Васева и други. В професионалната си дейност д-р Асен Терзиев е търсен като експерт и е бил програматор на Международен театрален фестивал „Варненско лято“, куратор на платформата „Световен театър в София“, както и участник в редица театрални проекти.

Монографията „Драмата и английският Романтизъм – Уърдзуърт, Колридж, Байрон, Шели“ е теоретико-историческо изследване върху сравнително слабо популярен материал у нас. В този смисъл избраната тема за естетиката на Романтизма придобива своята актуалност за попълването на съществуващите луфтове в историческото знание и преосмислянето на редица идеологизирани представи за периода от недалечното ни минало. Същевременно актуалността на темата не се изчерпва с анализа на едно отминало в първата третина на XIX век явление. Д-р Терзиев в текста си прави множество аналогии с развитието на модерния и постмодерния европейски театър и практически анализира и разкрива генезиса на такива съществени за съвременното театрално развитие понятия като интериоризирането на сюжета, сетивността като централна ос на драмата, „менталната драма“, вътрешния монолог, „отрицателната способност“ на протагониста, отричането от „установените“ структурни норми, стремежа към необичайна визуализация, интерпретацията на природата като „култов“ персонаж и т.н. Именно в тези паралели, които авторът прави със съвременното изкуство, се съдържа и един от приносите на изследването.

Уводът и първата глава дефинират границите на понятието Романтизъм, като авторът демонстрира широка ерудиция и свободно коментира възгледите на редица изследователи на литературата и театъра. Той умело оформя теоретичната представа за явлението, като го разполага върху широкия контекст на обществено-историческото развитие (монархия – френска революция), на философските възгледи (от тогавашното време, но и от античността до днес). Терзиев анализира социо-културния статус и среда, като същевременно обръща внимание на особената сюрреалистична „психология“ на Романтизма (с алюзии и към психоанализата), както и на метафизичните и митологически основи на това художествено течение. В тези теоретични страници Асен Терзиев показва и широката си ерудиция не само за английския Романтизъм, но и широко коментира немския, френския, италианския и т.н. Преобръщането на митологичните стереотипи, както и трансформирането на наратива са, според автора, характерни черти на английския Романтизъм в драмата.

Втората глава „Проявления на английския Романтизъм в театъра – драма и представление“ се фокусира върху напрежението, което съществува между драматичните текстове и провала (в повечето случаи) на тяхната сценична реализация. Асен Терзиев

изтъква, че именно Романтизмът е този естетически феномен в развитието на европейската драма, който предсказва и изисква появата на фигурата на режисьора като автор на спектакъла. Вгълбеността на персонажите, конфликтът, който вече не е толкова действителен, а в по-голяма степен вътрешен, изисква нов тип визуално представяне, недостъпно за традиционния театър от епохата. Терзиев нарича това състояние „разрив между драмата и представлението“. В този разрив обаче той намира предчувствието за модерния екзистенциален театър, за театъра на абсурда, та дори и за „залутаните в себе си“ персонажи от театъра на Стриндберг и Чехов. Ключът за неуспеха се крие в недостатъчните средства на тогавашния театър да визуализира действието – нещо, което с развитието на авангардните форми на театралното изкуство след около век, ще докаже интуитивните прозрения на авторите на Романтизма, изпреварили чрез текстовете си сценичната реализация.

Нещо повече, в третата глава „Портрети на Романтиците като драматурзи“ Асен Терзиев, анализирайки с вещина творчеството на Уърдзуърт, Колридж, Байрон и Шели отива още по-нататък, правейки преки паралели на сцени от техните драми с филмови произведения. Именно мощната визуална свобода на филмовото изкуство би могла да придаде онази сензитивна енергия, която не достига на Романтиците в тяхното собствено време. („Граничарите“ на Колридж извикват образите от сюрреалистичните картини от „Туин Пийкс“ или приказната фантастика от „Игра на тронове“; „Манфред“ на Байрон изисква таланта на Кубрик, Фелини или братя Уашовски в „Матрицата“...) Байроновският „Каин“ събужда асоциацията на автора дори с Димитър Воев и последния албум на „Нова генерация“ „Отвъд смъртта“. Тези аналогии на Асен Терзиев съвсем не са самоцелни – те само по-ярко очертават стремежа на авторите Романтици към ярката визуалност, така необходима за тяхната художествена концепция. Доказателство за това са закъснелите с много десетилетия (а понякога и с повече от век) театрални постановки на Антонен Арто или Йежи Гротовски.

Анализирайки театралните драми на четиримата английски автори д-р Асен Терзиев показва задълбоченост и талант. Историчността на изследването е придружена с множество детайли – биографични и творчески. Обрисувани са както приятелствата, така и тънките прилики и разлики между „вариантите“ на текстовете („Осорио“ и „Разказание“ на Колридж например.) Същевременно авторът не губи фокуса върху същественото и

анализът на драмите е задълбочен и прецизен; съпътстван е от обичайните му паралели с философията и естетиката от вековете, с точен усет за трансформациите на митологичните мотиви, с яркото описание на смразяващите сцени.

Хабилитационният труд на д-р Асен Терзиев „Драмата и английският Романтизъм – Уърдзуърт, Колридж, Байрон, Шели“ е цялостно и приносно изследване, което представлява интерес както за изследователите на театралното изкуство, така и за професионалисти, студенти и любители.

Високите качества на хабилитационния труд, множеството публикации и значителният преподавателски опит на д-р Асен Терзиев ми дават основание да смятам, че той напълно отговаря на изискванията за хабилитиране. Убедено гласувам с „Да“ и предлагам на научното жури да избере д-р Асен Терзиев за доцент.

Проф. д-р Надежда Маринчевска